

LIETUVOS RESPUBLIKOS DRAUDIMO PRIEŽIŪROS KOMISIJOS POZICIJA

Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisija (toliau - Priežiūros komisija), reaguodama į spaudoje pasirodančius straipsnius (2004 m. spalio 4 d. dienraštyje „Verslo žinios“ Nr.192(1841) buvo išspausdintas straipsnis „Iš avarijos pabėgę kaltininkai nusineša ir draudimo išmoką“) dėl išmokos mokėjimo problemų, kai transporto priemonės vairuotojas nenustatytas, pareiškia savo poziciją dėl Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo (Žin., 2004, Nr.46-1498) ir kitų teisės aktų nuostatų taikymo sprendžiant šį klausimą.

Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo 3 straipsnis nustato, kad išmoka įstatymo nustatyta tvarka mokama dėl nukentėjusiems tretiesiems asmenims padarytos žalos, kai už žalą atsakingiems asmenims, valdant ar naudojant transporto priemonę, atsiranda civilinė atsakomybė. Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartimi apdraudžiama draudimo sutartyje ar (ir) transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo liudijime (polise) nurodytą transporto priemonę naudojančių valdytojų civilinė atsakomybė dėl žalos padarymo, išskyrus įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje numatytą atvejį.

Analizuojant šį straipsnį darytina išvada, kad Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymas suteikia apsaugą nukentėjusiems tretiesiems asmenims, kai už žalą atsakingas asmuo, ne tik naudoja (vairuoja), bet ir valdo transporto priemonę bei jam kyla civilinė atsakomybė.

Teisės normoje vartojamos sąvokos valdymas ir naudojimas turi būti aiškinamos vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo nuostatomis bei teisės doktrina. Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo 2 straipsnio 20 d. nustato, kad transporto priemonės valdytojas yra asmuo nuosavybės, patikėjimo, nuomos, panaudos ar kitokiu teisėtu pagrindu valdantis ir (ar) naudojantis transporto priemonę. Transporto priemonės valdytoju taip pat laikomas fizinis asmuo, kuris tiek teisėtai, tiek neteisėtai vairuoja transporto priemonę.

Civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygas, pagrindus bei bendruosius žalos atlyginimo principus nustato Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Civilinei atsakomybei taikyti būtina nustatyti šias sąlygas:

1. neteisėtus veiksmus (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.246 straipsnis);
2. žalą (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.249 straipsnis);
3. priežastinį ryšį tarp asmens neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.247 straipsnis);
4. kaltę (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.248 straipsnis).

To paties kodekso 6.270 straipsnis reglamentuoja asmens atsakomybės už didesnio pavojaus šaltinių padarytą žalą bei atleidimo nuo atsakomybės pagrindus. Pagal minėtą straipsnį asmuo, kurio veikla susijusi su didesniu pavojumi aplinkiniams (transporto priemonių, mechanizmų, elektros ir atominės energijos, sprogstamųjų ir nuodingų medžiagų naudojimas, statybos ir t. t.), privalo atlyginti didesnio pavojaus šaltinio padarytą žalą, jeigu neįrodo, kad žala atsirado dėl nenugalimos jėgos arba nukentėjusio asmens tyčios ar didelio neatsargumo. Atsakovas pagal šį straipsnį yra didesnio pavojaus šaltinio valdytojas, t. y. asmuo, valdantis šį šaltinį nuosavybės, patikėjimo teise ar kitokiu teisėtu pagrindu (panaudos, nuomos ar kitokios sutarties pagrindu, pagal įgaliojimą ir t. t.). Įstatymo leidėjas nustatė, kad didesnio pavojaus šaltinio valdytojas už padarytą žalą neatsako, jeigu įrodo, kad galimybę valdyti didesnio pavojaus šaltinį jis prarado dėl kitų asmenų neteisėtų veiksmų. Šiuo atveju už padarytą žalą atsako asmuo ar asmenys, neteisėtai užvaldę didesnio

pavojaus šaltinį. Jeigu dėl valdymo netekimo yra ir valdytojo kaltės, tai šis ir didesnio pavojaus šaltinį neteisėtai užvaldęs asmuo atsako solidariai. Atlyginęs žalą valdytojas įgyja regresą teisę reikalauti sumokėtų sumų iš neteisėtai didesnio pavojaus šaltinį užvaldžiusio asmens. Nagrinėjant didesnio pavojaus šaltinio valdytojo civilinės atsakomybės klausimą būtina nustatyti:

1. ar žala padaryta didesnio pavojaus šaltinio;
2. didesnio pavojaus šaltinio valdytojo veiką;
3. žalą;
4. priežastinį ryšį tarp veikos ir žalos.

Daugiau informacijos apie didesnio pavojaus šaltinio valdytojo civilinės atsakomybės aspektus galima rasti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2000 m. birželio 16 d. nutarime Nr.27 „Teismų praktikos taikant įstatymus dėl atlyginimo turtinės žalos, padarytos eismo įvykiu metu, apibendrinimo apžvalga“, skelbta: Teismų praktika, 2000.07.27, Nr. 13 (<http://ovada.tic.lt/lat/nutartis.aspx?id=26337>).

Jeigu yra visos sąlygos atsirasti asmens, valdančio ar naudojančio transporto priemonę, civilinei atsakomybei, nukentėjęs trečiasis asmuo, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo 13 straipsniu, pretenziją dėl padarytos žalos gali pateikti įstatyme numatytiems subjektams, turintiems pareigą išmokėti išmoką.

Jeigu neįmanoma nustatyti asmens, atsakingo už padarytą žalą (vairuotojo), tapatybės bei teisėtam transporto priemonės, kaip padidinto pavojaus šaltinio, valdytojui atsakomybė nekyla, tokiu atveju taikoma Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo 13 straipsnio 4 dalis. Minėta dalis nustato, kad nukentėjęs trečiasis asmuo, kurio turtui padaryta žala Lietuvoje, kai kaltininko tapatybė nenustatyta, o žala padaryta aplinkybėmis, įrodančiomis transporto priemonės valdytojo civilinę atsakomybę, turi teisę pretenziją dėl padarytos žalos pateikti Biurui. Šiuo atveju Biuras nagrinėja pretenziją, nustato žalos dydį ir mokėtinos išmokos dydį šio Įstatymo nustatyta tvarka, tačiau išmoka mokama tik nustatius kaltininko tapatybę.

Atsižvelgiant į išdėstytą Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisija mano, kad kai transporto priemonės naudotojo (vairuotojo) tapatybė nenustatyta, draudimo išmoka dėl žalos turtui turi būti mokama, jeigu yra visos teisės aktų nustatytos sąlygos atsirasti transporto priemonės savininko ar kito teisėto valdytojo civilinei atsakomybei (kai jam atsakomybė kyla pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.270 straipsnį).

PASTABA: Tekste pateikiama Priežiūros komisijos pozicija negali būti laikoma oficialiu teisės aktų aiškinimu. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ši pozicija neturi būti traktuojama kaip sprendimas kiekvienu konkrečiu atveju.

Komisijos pirmininkas

Edvinas Vasilis-Vasiliauskas